

یکی از ادعاها و دغدغه‌های مکاتب بشری و الهی، ایجاد «تمدن جهانی» مبتنی بر دیدگاه‌ها، آرمان‌ها و ارزش‌های موردقبول آن مکاتب است. مکاتب مختلف آرمان‌شهرهای مختلف برای خود متصور هستند. پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی در ایران، در واقع شکست طرح سیطره بر جهان دو ابرقدرت آن روز بود و این انقلاب، داعیه‌دار دیدگاه جدید و نو در عرصه معادلات جهانی شد. این انقلاب که داعیه‌دار حرکت به سمت تمدن نوین اسلامی است نیز دارای آرمان‌شهری مختص به خود است. با توجه به تغییرات در نظم کنونی جهانی و بروز نشانه‌های ایجاد نظامی جدید در عالم، آشنایی با مختصات نظم نوین جهانی در منظومه فکری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به عنوان رهبر انقلاب اسلامی و پیش‌برنده این حرکت امری واجب است. دکتر علی قادری در یادداشت زیر به بررسی این موضوع پرداخته است.

یادداشت

دکتر علی قادری

دکتری سیاست گذاری فرهنگی

مختصات نظم نوین جهانی در منظومه

فکری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

ایران رامبتنی بر هستی‌شناسی الهی رهبران آن، فراتر از انقلاب مقطعی و نسلی، به‌عنوان یک انقلاب فرا نسلی و پیوسته مطالعه کنیم، اصلی‌ترین سویه راهبردی آن، حرکت در مسیر ارائه‌الگوی نوین تمدنی مبتنی بر مبانی اسلامی برای جامعه ایران و دیگر جوامع انسانی، تعریف خواهد شد. بر این اساس، نظریه تمدن‌سازی اسلامی در پی ساختارمند و نظام‌مند نمودن فرآیند دستیابی به تمدن نوین اسلامی است. در این رهیافت، تمدن اسلامی دارای رسالت جهانی است و هدف آن، ایجاد زمینه‌های تعالی و رشد بشر است.

مقام معظم رهبری به ترسیم یک تمدن اسلامی آرمانی و مطلوب می‌پردازند و در این رابطه به «تمدن درخشان اسلامی» اشاره می‌کنند (بیانات در اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی، ۱۳۹۲/۲/۹). معظم‌له وجود یک تمدن نوین اسلامی آرمانی رامستلزم تلفیق یکسری مؤلفه‌های داند که در صورت محقق شدن تمدن نوین آرمانی شکل می‌گیرد. از نظر ایشان، تمدن نوین آرمانی جامعه‌ای است که در آن هم عزت، هم علم، هم پیشرفت، هم عدالت و توانایی مقابله با امواج جهانی و هم در آن، ثروت وجود دارد (بیانات در دیدار روسای دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، مراکز رشد و پارک‌های علم و فن آوری، ۱۳۹۴/۷/۲۰). در این راستا بهره‌مندی انسان از همه ظرفیت‌های مادی و معنوی - که برای سعادت و تعالی انسان لازم است - را بیان می‌فرمایند (بیانات در اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی، ۱۳۹۲/۲/۹). یکی از وجوه در رهیافت نظم نوین جهانی از دیدگاه امام‌خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، جابجایی تدریجی قدرت است؛ که از طریق گذار به وضع جدید و

یکی از ادعاها و دغدغه‌های مکاتب بشری و الهی، ایجاد «تمدن جهانی» مبتنی بر دیدگاه‌ها، آرمان‌ها و ارزش‌های مورد قبول آن مکاتب است. در مکتب کمونیسم، آرمان تشکیل تمدن نهایی بشر، بر اساس جامعه بی طبقه و فارغ از هرگونه تبعیض و مبتنی بر رفع سیطره سرمایه‌داری بود. مکتب لیبرالیسم نیز با بیان نظریه «جهانی شدن» در پی حاکمیت و سیطره بلامنزاع تفکر، اندیشه، آرمان‌ها و دیدگاه‌های خود بر جهان بود. پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی در ایران، در واقع شکست طرح سیطره بر جهان دوا بر قدرت آن روز بود و این انقلاب، داعیه‌دار دیدگاه جدید و نو در عرصه معادلات جهانی شد. انقلاب اسلامی که بر مبنای ایجاد تمدن نوین اسلامی به وقوع پیوست، بر اساس دیدگاه‌های امامین انقلاب با غایت تشکیل حکومت نوین اسلامی، شکل گرفته است. پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی ایران با هدف تشکیل امت واحده و نجات مستضعفان عالم، موجب شد تمدن غرب موجودیت خود را در خطر ببیند و ادعای ایجاد تمدن ملهم از تعالیم حیات بخش اسلامی، باعث شد تا حوزه تمدن غرب با مشکلات جدی مواجه شود؛ بنابراین، سیاست بحران‌سازی را در قبال این گفتمان در پیش می‌گیرد. در این میان، انقلاب اسلامی به سرعت روند تثبیت، دولت‌سازی و نظام‌سازی خود را طی کرد و به نحوی آشکار در تعارض با تمدن غرب قرار گرفت.

تمدن‌سازی نوین اسلامی، راه نرفته بشریت در دنیای مدرن است. این امر در ایران در حال آزمون و آزمایش است. انقلاب اسلامی همان نقشی را که انقلاب فرانسه برای تمدن غرب بازی کرد، برای تمدن نوین مسلمانان ایفا خواهد کرد. اگر انقلاب اسلامی

اسلامی، رهیافت نظم جدید جهانی، مبتنی بر تشکیل جامعه مهدوی است که تمامی مختصات آن در روایات ائمه طاهرین (علیهم السلام) مطرح شده و در طی بیش از سه دهه زعامت، امامت و ولایت معظم له، به طور کامل تشریح و تدوین گردیده است که به برخی از مهم ترین مختصات آن می پردازیم:

۱- علم و پژوهش

پیشرفت های خیره کننده علم و تکنولوژی که به آن «انفجار دیجیتال» یا «انقلاب دیجیتال» می گویند، موجب شده است تا تمامی معادلات آینده جهانی حول محور «علم و دانش» بچرخد. در منظومه فکری امام خامنه ای (مدظله العالی)، محوریت علم و دانش بر اساس آیه شریف قرآن کریم «العلم سلطان» است که در بیانیه گام دوم در صدر ۷ توصیه ایشان قرار گرفته و این امر، نشان دهنده اهمیت علم و دانش در مختصات نظم نوین جهانی است.

۲- ایمان و معنویت

در منظومه فکری رهبر حکیم و فرزانه انقلاب اسلامی، یکی از مختصات اصلی و اساسی نظم نوین جهان، ابتناء به معنویت است؛ در واقع، معنویت حلقه گم شده انسان کنونی است. ابتناء به معنویت، ناظر بر کرامت انسانی و آمیختگی دین و زندگی است (بیانات در دیدار اساتید دانشگاه ها، ۱۳۹۱/۵/۲۲) و اساساً تمدن سازی بدون توأمان بودن دنیا و آخرت مفهومی ندارد. از نظر معظم له، آینده آرمانی که همان ایجاد تمدن اسلامی بوده، مبتنی بر توأم بودن علم و اخلاق و مادیات همراه با معنویت و دین و قدرت سیاسی همراه با عدالت است. البته این حرکت، یک حرکت تدریجی است (بیانات در جمع اساتید،

ماجرای جدید در حال تحقق می باشد (بیانات در دیدار جمعی از آزادگان، ۱۳۹۱/۵/۲۵) ایشان معتقدند که نظم و پارادایم حاکم قبلی دنیا در حال تغییر و تبدیل است (بیانات در دیدار اعضا مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۳/۶/۱۳). این امر نشانه ای از تحولات اساسی که شامل رشد تفکر اسلامی، استقامت اسلامی، بالندگی و تناور شدن حکومت و نظام اسلامی است (بیانات در دیدار اعضا مجلس خبرگان رهبری ۱۳۸۲/۱۲/۱۵). در واقع از دیدگاه معظم له، نظم مستقر حاکم در حال اضمحلال بوده و نظم جدید نیز در حال استقرار است که بسیاری از مؤلفه های اسلامی را دارد. دومین وجه در این رهیافت، پیچ تاریخی است. در این پیچ تاریخی، مؤلفه هایی مانند عزم راسخ، وفاداری به هدف، ترسیدن از زورگو (بیانات در شانزدهمین اجلاس سران عدم تعهد، ۱۳۹۱/۶/۹)، استمداد از قدرت لایزال الهی و تکیه بر وحی (بیانات در دیدار شرکت کنندگان در اجلاس جهانی جوانان و بیداری اسلامی، ۱۳۹۰/۱۱/۱۰)، کار و تحرک (بیانات در خطبه های نماز جمعه عید سعید فطر، ۱۳۹۰/۶/۹)، از مختصات پیچ تاریخی مورداشاره رهبر حکیم و فرزانه انقلاب است.

افول و جهه آمریکا (بیانات در دیدار اساتید دانشگاه، ۱۳۹۱/۵/۲۲)، شکل گیری خاورمیانه اسلامی (۱۳۸۸/۱۲/۸) و بیداری اسلامی - که حالت تنبه و آگاهی و خودباوری و تکیه بر اسلام در کشورهای اسلامی است - (بیانات در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۲/۶/۱۴) آینده مبهم اروپا (بیانات در دیدار اساتید دانشگاه ها، ۱۳۹۱/۵/۲۲)، از دیگر عناصر تمدن سازی نوین اسلامی محسوب می شود. در منظومه فکری رهبر حکیم و فرزانه انقلاب

قشر یا دسته خاصی بیشتر برسد» (بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت، ۱۳۸۴/۶/۸).

۴- اتحاد و یکپارچگی

در منظومه فکری معظم له، اتحاد و یکپارچگی از عناصر اصلی انسجام و همبستگی یک امت در چشم‌انداز ایجاد تمدن نوین محسوب می‌شود. مفهوم این اتحاد و یکپارچگی، مبتنی بر یک‌جهت بودن و یکدل بودن مردم (بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۳۹۶/۲/۵) و داشتن هدف و مسیر مشترک است (بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم، ۱۳۹۵/۵/۱۱). البته این وحدت و یکپارچگی باید بالحاظ تنوع قومیتی و مذهبی صورت گیرد. همچنین، از دیدگاه ایشان هدف نهائی را باید امت واحده اسلامی و ایجاد تمدن اسلامی جدید بر پایه دین، عقلانیت، علم و اخلاق قرارداد. (بیانات در اجلاس بین‌المللی بیداری اسلامی، ۱۳۹۰/۶/۲۶)

۵- اصلاح سبک زندگی

از دیدگاه ولی امر مسلمین، بخش حقیقی زندگی در تمدن نوین اسلامی، سبک زندگی است. ایشان این بخش را بخش حقیقی، اصلی و متن زندگی در تمدن اسلامی می‌دانند. معظم له این بخش را به بخش نرم‌افزاری تمدن تعبیر می‌کنند. در این بخش، نخبگان فکری و سیاسی جامعه باید به رفع آسیب‌ها بپردازند و در این راستا، وظیفه آن‌ها تبیین «فرهنگ زندگی» به شکل مطلوب است. از دیدگاه ایشان، بن‌مایه این فرهنگ زندگی، عبارت است از خردورزی، اخلاق و حقوق. ایمان، پرهیز از تقلید از غرب، احساس مسئولیت و اصلاح سبک زندگی نیز از الزامات سبک زندگی در تمدن نوین اسلامی

فضلا و طلاب حوزه علمیه قم در مدرسه فیضیه، ۱۳۷۹/۷/۱۴)؛ در این راستا، عفت و پاکیزگی روحی دو عامل در پیمودن این راه است (بیانات در دیدار پنجاه هزار فرمانده بسیج سراسر کشور، ۱۳۹۲/۷/۲۹)

۳- عدالت

عدالت یکی از اهداف اصلی بعثت پیامبران است. حاکمیت عدالت یکی از اهداف نهایی و غایی تشکیل نظامات حکومتی در اندیشه دینی است. بر این اساس، حاکمیت عدالت در تمدن‌سازی نوین در اندیشه‌های معظم له، هدف غایی تحقق رستگاری انسان (بیانات در نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی، ۱۳۸۹/۹/۱۰) و مبتنی بر عقلانیت و معنویت است (بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت، ۱۳۸۶/۶/۸). عدالت، پایه، اساس و به‌عنوان مهم‌ترین رکن دین اسلام و وجه تمایز حکومت اسلامی با حکومت‌های طاغوتی است. به‌گونه‌ای که تمام رفتارها، تصمیم‌گیری‌ها و جهت‌گیری‌ها در نظام اسلامی باید مبتنی بر عدالت باشد و بدون تحقق عدالت، اساساً مشروعیت نظام سیاسی اسلامی زیر سؤال می‌رود. مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم در رابطه با ضرورت عدالت می‌فرماید: «عدالت در صدر هدف‌های اولیه همه بعثت‌های الهی بوده و در جمهوری اسلامی نیز دارای همان شأن و جایگاه است». (سوره مبارکه حدید آیه ۲۵)

عدالت از دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) عبارت است از: «عدالت یعنی امکاناتی را که در کشور وجود دارد، عادلانه و عاقلانه تقسیم کنیم (نه عادلانه بی حساب و کتاب) و سعی کنیم همین امکانات را بیشتر کنیم تا به همه بیشتر برسد؛ نه این‌که به یک

انرژی اتمی و کارشناسان هسته‌ای، (۱۳۸۵/۳/۲۵)؛ بنابراین در شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی یکی از مراحل حساس و مهم، شناخت درست نیازهاست. مرحله و گام بعدی، در اختیار گرفتن ابزار برطرف کردن این نیازها - که شامل فکر و نیروی انسانی - است. مقام معظم رهبری، کلید اصلی به‌کارگیری این ابزارها را علم می‌داند که نقش مهمی در سرنوشت بشر دارد (همان، ۱۳۸۵/۳/۲۵). از دیدگاه ولی امر مسلمین، ایجاد تمدن نوین اسلامی باید متناسب با نیازها و ظرفیت‌های امروز بشریت باشد که زخم خورده، مجروح و غمگین است و نسل‌های جوان آن، دچار

محسوب می‌شود (بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۳)

۶- رصد و دیده‌بانی

یکی از مختصات و الزامات نظم نوین، رصد و دیده‌بانی است؛ در این راستا، شناخت دشمن، صحنه درگیری و شناخت دوست و دشمن از الزامات این عرصه است. از دیدگاه معظم له اولین گام در این زمینه، شناخت نیازهای حقیقی و اساسی است. هدف از این نوع شناخت، استفاده در تصمیم‌گیری است. مؤلفه مرکزی در این حوزه، شناخت درست نیازهای حقیقی و اساسی است (بیانات در دیدار مسئولان سازمان

و برنامه ریزی ها است و برنامه ریزی باید مبتنی بر محاسبه عملی باشد. ایشان معتقدند برای رسیدن به چشم‌انداز روشن برای آینده، راه باید مشخص و ترسیم شود (بیانات در خطبه‌های نماز جمعه، ۱۳۸۲/۷/۲۳). ایشان داشتن چشم‌انداز را به‌عنوان نقشه راه، موجب ثبات در برنامه‌ریزی و این ثبات را شرط موفقیت می‌دانند؛ بنابراین، برنامه‌ریزی موجب جهت‌گیری منظم خواهد شد (بیانات در دیدار اعضای هیئت دولت مدیران اجرایی، ۱۳۸۶/۴/۹).

مؤلفه بعدی در حوزه برنامه ریزی، نیازسنجی، زمان‌شناسی و موقع‌شناسی است. موقع‌شناسی موجب جلوگیری از هدر رفتن منابع و استفاده بهینه از منابع و استعدادها خواهد شد؛ بنابراین، از مؤلفه‌های مورد تأکید امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در موقع‌شناسی است که مبتنی بر لحظه‌شناسی و حساسیت لحظه‌ای نسبت به توطئه دشمن است (بیانات در اجتماع مردم بجنورد، ۱۳۹۱/۷/۱۹). یکی از الزامات دیگر در حوزه برنامه‌ریزی در فرآیند تمدن‌سازی، آسیب‌شناسی است. از نظر مقام معظم رهبری آسیب‌شناسی باید ناظر بر شناسایی موانعی باشد که سد راه رسیدن به تمدن اسلامی است. این آسیب‌شناسی باید در حوزه سبک زندگی و آنچه متن تمدن را تشکیل می‌دهد، باشد. از دیدگاه ایشان، آسیب‌شناسی هم باید در بخش سخت‌افزاری و هم بخش نرم‌افزاری تمدن انجام شود (بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۳). هدف‌گذاری و مرحله‌گذاری یکی دیگر از الزامات برنامه‌ریزی از دیدگاه مقام معظم رهبری است. ایشان معتقدند که نظام اسلامی در مرحله‌ای به دنبال اهداف گوناگون و متنوعی حرکت می‌کند، بنابراین برای رسیدن

یاس، ناامیدی و افسردگی هستند. در این رهگذر، معظم‌له بر رویش‌های انقلاب اسلامی و نقش مؤثر جوانان در آینده جهان تأکید می‌کنند (بیانات در دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)، ۱۳۹۳/۲/۳۱).

۷- جوانان

معظم‌له در فرآیند شکل‌گیری یک نظام و تمدن اسلامی یکی از نکات مهم را روشن و درخشان بودن آینده نظام می‌دانند. این روشن و درخشان بودن آینده تمدن اسلامی، موهون وجود جوانان است که ایمان اسلامی و عمل را سرلوحه کار خود قرار می‌دهند (بیانات در دیدار جمعی از دانش‌آموزان و دانشجویان، ۱۳۷۳/۷/۱۱). ایشان جوانان را موتور محرک تحولات سیاسی و اجتماعی می‌دانند و معتقدند که از طریق آنان، می‌توانیم تمدن نوین اسلامی را بر پایه معنویت ایجاد کنیم (بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۲/۹/۱۹).

۸- برنامه‌ریزی

در هیافت نظم نوین از دیدگاه مقام معظم رهبری برنامه‌ریزی دارای الزاماتی است. از دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) یکی از الزامات مهم در رسیدن به تمدن اسلامی، وجود نقشه راه است. تکیه بر استعدادهای درونی، تکیه بر ظرفیت‌های داخل کشور، تکیه بر ابتکار جوانان، مهم‌ترین عناصر این مؤلفه است (بیانات در دیدار اқشار مختلف مردم، ۱۳۹۵/۵/۱۱). از دیدگاه ایشان در ترسیم نقشه کلان‌آگاهی جوانان و بصیرت به وضعیت موجود مهم است (بیانات در دیدار دانش‌آموزان و دانشجویان، ۱۳۹۴/۷/۱۲). از دیدگاه معظم‌له، نقشه راه، مشخص کردن خط سیاست‌گذاری‌ها

دیدار جمعی از مداحان، ۱۱/۲/۱۳۹۲). مجاهدت دائم دارای الزامات سلبی و ایجابی است؛ تنبلی، کسالت، انزوا، بیکاری و بیگاری (بیانات در دیدار جمعی از مداحان، ۱۱/۲/۹۲) جزء الزامات سلبی است و حرکت، خطرپذیری، صبر و موفق بودن از الزامات ایجابی محسوب می‌شود (بیانات در دیدار مسئولان و سفرای کشورهای اسلامی، ۲۹/۳/۱۳۹۱).

به تمدن عظیم اسلامی، باید هدف‌گذاری و مرحله‌گذاری کرد. البته ایشان معتقدند که مرحله‌گذاری، قطعه‌قطعه است و در این راه، هادیان، متفکران و مسئولان مربوطه باید این قطعات را مشخص نمایند (بیانات در دیدار پنجاه‌هزار فرمانده بسیج سراسر کشور، ۲۹/۸/۱۳۹۲).

۹- مجاهدت دائم

مجاهدت دائم، رمز موفقیت (بیانات در دیدار مردم کازرون، ۱۶/۲/۱۳۸۷)، موجب مأیوس شدن دشمن (بیانات در دیدار کارگران و کارآفرینان، ۴/۲/۱۳۸۷) و موجب شادی و نشاط خواهد شد (بیانات در